

■ Людзі і лёсы

КОЛЬКІ КАШТУЕ «ПАСПЫТАЦЬ», або Што страчваеш і што набываеш, трапіўшы за краты?

У Яўгеніі — бяда. Яе сына пасадзілі ў турму. За ўжыванне курільнай сумесі. Гэты ціхі, трохі замкнуты, у жыцці беспраблемны хлопец, здаецца, толькі пачаў жыць: пасля школы скончыў тэхнікум, уладкаваўся на працу, марыў грошай на машыну на збіраць.

ПЕРШЫ раз Віця паспытаў выпадкова, нехта прапанаваў. Неўзабаве пачаліся сваркі з каханай, даведаўся пра яе нявернасць. Здраду дараваць не мог, і адпусціць не атрымлівалася. Раптам успомніў пра «панацэю». І расслабіцца можна, і праблемы забудуцца. Вось табе і забыліся. 2 гады за кратамі. І гэта яшчэ па мінімуме. Адвакат, якая вяла справу, сказала, што за такія парушэнні вельмі сур'ёзна ўзяліся, не цырымоняцца. Падобныя пасяджэнні амаль кожны дзень ідуць. Але сапраўдных наркаманаў сярод абвінавачаных няма. Дасі пакурыць таварышу — «залаціш» на 8 (і больш) гадоў, бо гэта ўжо распаўсюджванне.

Калі заўважыла, што сын нейкі «не такі», спужалася, пачала крычаць, злавацца, потым прасіла, размаўляла — ніякага сэнсу. Абячае: «больш не буду», а праз гадзіну «вочы дурныя».

Тры месяцы хлопец чакаў суда ў СІЗО. Пісаў лісты і ў кожным спадзяваўся, што некай абыдзецца, «пранясё». Маўляў, «я нікому нічога дрэннага не зрабіў, толькі сваё здароўе псаваў». Здаецца, так лічаць многія спажывальцы забароненых рэчываў. Але чалавек у наркатычным стане — небяспечны для грамадства. «Пад кайфам» выколкаюць вочы, скідаюцца з балконаў, пераразаюць вены — гэтымі жудаснымі ролікамі поўніцца youtube. Але ж нават такія відэа нікога не спыняюць. Праблема настолькі абвастрылася, што нагадвае эпідэмію. Нават сярод знаёмых мне людзей такія гісторыі не рэдкасць. Абкураны сын пабіў машыны суседзяў, і маці была вымушана выплаціць вялікую суму грошай. Іншы хлопец пачаў красці з дому рэчы і прадаваць, каб зарабіць на дозу.

Калі суд вынес прыгавор, Віця злаваўся, бо адвакат, як яму падалося, нічым не дапамагла.

СЁННЯ маці атрымлівае ад сына зусім іншыя лісты. У кожным з іх ён просіць прабаачэння, і ў яе, і ва ўсіх родных, не толькі за тое, што зрабіў, падвёў і зганьбіў сям'ю, а нават за тое, што не можа быць побач з хворай маці. На свой лёс не жаліцца. Так, між іншым, згадвае, што «часта хочацца салодкага, што ўсе дні, як адзін, аднолькавыя, што правілы жорсткія, напрыклад, удзень на ложка нельга прылегчы, а за любое парушэнне чакае суровае пакаранне». Адвакат адзначыла цікавую рэч: у турме пакутуюць не толькі ад цяжкіх умоў жыцця, а нават ад недахопу свежага паветра і святла.

Віця вельмі сумуе па бацьках, родных, па любімым папугаі і па гітары, якую на свабодзе не выпускаў з рук. Сумуе па стрыечных пляменніках, перажывае, што тыя могуць забыцца пра яго. І прысвячае ім вершы. Раней нават не спрабаваў рыфмаваць, а цяпер радкі самі складаюцца. Пра тое, з-за чаго трапіў за калючы дрот — ніводнага слова, нібы жадае сцерці гэты ўчынак з памяці. Але часта паўтарае, што «ўсё ўзважыў, зразумеў, заслужыў пакаранне і павінен неслі адказнасць», нават падкрэслівае, што не варты тых пасылак, якія маці яму дасылае.

ШТО да маці, то яна штодзень дакарае сябе: «Не засцерагла, не даглядзела, недзе дала слабінку». І бясконца шукае адказ на адно пытанне: чаму так здарылася?

«Віця рос звычайным хлопчыкам:

«ХВАРОБУ КАНТРАЛЯВАЦЬ НЕМАГЧЫМА»

Так лічыць **Аляксей АЛЯКСАНДРАЎ, намеснік галоўнага ўрача Мінскага абласнога клінічнага цэнтру «Псіхіятрыя — наркалогія».**

— Як часта да вас прыходзяць людзі з наркатычнай залежнасцю?

— Кожны дзень звяртаецца ад 10 да 30 чалавек. Звычайна гэта мужчыны (75%) ад 25 да 40 гадоў. Большасць з іх прыходзіць самастойна. Тых, каму ледзь за 18 гадоў, звычайна прыводзяць родныя.

— Чаму, на ваш погляд, праблема сёння так абвастрылася?

— Па-першае, ёсць прапанова. Наркатыкі прадаюцца, нягледзячы на жорсткія забароны і меры бяспекі. Пастаянна вынаходзяцца новыя формулы наркатычных сродкаў і новыя шляхі іх распаўсюджвання. У новых наркатыкаў невядомыя ўласцівасці, могуць назірацца непрадказальныя рэакцыі арганізма, што павышае рызыкі для жыцця.

Па-другое, узрос попыт. Рэгулярнае анкетаванне паказвае: заўсёды існуюць людзі, якія цікавяцца забароненымі рэчывамі. Такая цікавасць лічыцца ненармальнай.

— Што першым чынам павінны зрабіць бацькі, калі заўважылі, што дзіця паводзіць сябе неадэкватна?

— Раней стараліся «трымаць» праблему ў сям'і. Апошнім часам узрасла колькасць смяротных зыходаў, многія з якіх можна было прадухіліць. Таму сёння бацькі адразу б'юць трывогу. Першым чынам трэба выклікаць хуткую дапамогу ці звярнуцца ў спецыялізаваную ўстанову, дзе існуе аддзяленне таксікалогіі. Акрамя таго існуе кругласутачны ананімны тэлефон, дзе можна атрымаць адказ на любое пытанне па пэўнай праблеме. У нашым цэнтры — 202-04-01.

Часта людзі не звяртаюцца па дапамогу адразу, бо лічаць што справяцца самастойна. Але на практыцы

вясёлы, добры па натуре, шпаркі. Займаўся спортам, цікавіўся матацыкламі, сам на гітары навучыўся іграць. Адзінае дзіця ў сям'і, ён амаль ні ў чым не меў патрэбы. І адкуль «атрута» ўзялася? У яго нават кампаніі ніякай не было, увечары дома за камп'ютарам, песні новыя развучваў.

Калі заўважыла, што сын нейкі «не такі», спужалася, пачала крычаць, злавацца, потым прасіла, размаўляла — ніякага сэнсу. Абячае: «больш не буду», а праз гадзіну «вочы дурныя». Чаму ён гэта робіць, ні слова не дабілася. Адвезла ў вёску, забрала ўсе тэлефоны. Праз два тыдні прыехаў, упаў на калені: «Мамачка, я ўсё зразумеў!» Ізноў паверыла. Здаецца, як можна не паверыць свайму дзіцяці? Дарэмна. Як толькі выйшаў з дому, адключыў тэлефон, а вярнуўся хісткай паход-

кай. Бацька прымяніў сілу: можа, праз боль дойдзе. Не, збег з дому. Тры дні пакутлівай цішыні, ніякіх звестак, уласныя пошукі таксама не дапамаглі. Больш не магла чакаць, звярнулася ў міліцыю. Наступны раз убачыла сына толькі на судзе.

Зараз жанчыне давядзецца навучыцца жыць з думкай, што сын у турме. З сорамам перад суседзямі, калегамі па рабоце. Асуджэння не пазбегнуць, бо кожны ж думае, што яго такая бяда не закране.

Маці жыве ў чаканні лістоў ад сына, у малітве за яго, надзеяй на амністыю. «Горш як сёння ўжо быць не можа, — лічыць яна, але ў галаве надакучліва круцяцца трывожныя думкі: «Што будзе, калі сын вернецца?» І ахоплівае жах, калі думае, што ўсё можа пачацца нанова.

Яна ЛЫЧКОЎСКАЯ.

такіх выпадкаў адзін на тысячу. Як правіла, потым прыходзяць, калі ўжо позна, бо пачаліся незваротныя працэсы ў арганізме.

Бацькі, зразумела, вераць дзецям, калі тыя жадаюць, што «больш ні разу». Але звычайна гэта пустыя абяцанні, бо наркатыкі — гэта хвароба, а чалавек не можа кантраляваць хваробу. Тады бацькі пачынаюць кантраляваць сітуацыю. Яны адвозяць дзяцей за мяжу, у вёску, нават адпраўляюць у армію, адгароджаюць ад дрэннай кампаніі. Тыя, хто зусім у распачы, ідуць на жорсткія меры, звяртаюцца ў міліцыю. Але ўсё гэта толькі на пэўны час адцягвае праблему. Нават пасля турэмнага зняволення 70—80% спажывальцаў наркатыкаў «зрываюцца» ў першы месяц, з іх 60%, што сядзелі за кратамі ўжо больш за адзін раз. Гэта сведчыць пра тое, што хвароба нікуды не дзенецца, таму абавязкова трэба звяртацца па дапамогу ў рэабілітацыйны цэнтр.

— Колькі доўжыцца лячэнне і ў чым яно заключаецца?

— Ведаеце, таблеткі, якая ў адзін момант пазбавіць ад залежнасці, не існуе. Патрэбны доўгі час для выздараўлення. З 2011 года ў нашым цэнтры распрацавана спецыяльная праграма рэабілітацыі. За гэты час яе прайшлі 2500 чалавек. Кожны дзень з імі працуюць псіхалагі, псіхатэрапеўты, тыя, хто пераадолеў хваробу. З цягам часу нашы пацыенты ўладкоўваюцца на працу, заводзяць сем'і, але ж працягваюць наведваць спецыяльныя заняткі ў групах. Справа ў тым, што пакуль ты разумееш, што хворы, ты вядзеш здаровы лад жыцця. Як толькі пачынаеш лічыць сябе здаровым — пачынаеш жыць, як звычайны чалавек. А ў жыцці звычайнага чалавека заўсёды ёсць месца слабасці, і ўсё пачынаецца нанова. Толькі тыя, хто больш за тры гады наведваюць цэнтр і паводзяць сябе бездакорна, лічацца ачунялымі. Сярод нашых пацыентаў такіх 40—60% — даволі высокі паказчык. Дзеля справядлівасці адзначу, што наркаманыя, як і любая хвароба, мае рызыку ўзнаўлення. Пасля рэабілітацыі рэцыдывы назіраюцца ў 8% пацыентаў, без лячэння — у 92%.

■ Вазьму твой боль...

ВЕКТАРЫ КАХАННЯ

У Цэнтры дзіцячай анкалогіі, гематалогіі і імуналогіі лечацца падлеткі. Хвароба насцігае іх у час палавога высяпання, ва ўзросце, на які прыходзіцца першы досвед адноснай. І яны не ўпускаюць магчымасці — наладжваюць іх паралельна лячэнню.

І вы ведаеце, гісторыі мала чым адрозніваюцца ад нашых, паўсядзённых. Тыя ж матылькі ў жываце, тыя ж запісачкі, прагулкі, пацалункі і тыя ж любоўныя трохкутнікі. Ды іншыя не вядомыя геаметрыі фігуры.

Аліне спадабаўся Саша з дванаццатай палаты. Я бачу, як у яе загараюцца вочы, калі ён уваходзіць у гульнявы пакой. Саша дае нагоду Аліне думаць, што яе запал узаемны. Ён удзяляе ёй шмат увагі ў працэсе гульні, жартуе з яе, няўзнак дакранаецца. Але гэта толькі здаецца, што Саша адказвае Аліне ўзаемнасцю. У яго такая манера — неабачлівы флірт. Ён так і са мной сябе паводзіць. Яго сапраўднае захапленне — студэнтка-валанцёрка, якая прыходзіць сюды па выхадных. Яна вельмі прыгожая, вясёлая і асацыюецца ў Сашы з жыццём па-за межамі бальніцы. Ён заўважна бянцэжыцца, калі застаецца сам-насам з Ленай. І прызнаўся мне, што ма-

рыць запрасіць яе на спатканне. Я не сказала Сашу, што ён не мае шанцу. Навошта яму ведаць, што Лена безнадзейна закаханая ў дарослага мужчыну? Яна сустрэлаецца з аднагодкам свайго бацькі. У таго ёсць сям'я і недалёнабачныя планы на Лену.

Ланцужок пачынаўся з Аліны. Калі яго развіваць у іншы бок, то магу вам па сакрэце паведаміць, што ў роднай вёсцы яе чакае хлопец. Аліна раней думала, што кахае яго. А цяпер дакладна вырашыла, што яны не пара, і ўсю сваю прывабнасць накіроўвае на Сашу з дванаццатай палаты...

Мы часта абвінавачваем «мыльныя оперы» ў залішнім «мыле». Сцэнарысты ў пагоні за рэйтынгамі плятуць неверагоднае павуцінне сюжэта, губляючы сувязь з рэальнасцю. Але жыццё падкідвае такія шматомныя раманы, што ніводнаму сцэнарысту падобнае ў галаву не прыйдзе!

Памятаю, як я сяджу ў сонечны дзень на лаўцы пасля чароўнага спаткання. Расчырванелая, замілаваная, з букетам ландышаў. Вакол — мітусня, гоман, смех. А я ў воблаку. Сяджу і не магу паверыць свайму шчасцю. У свеце каля сямі мільярдаў чалавек, і трэба ж так супасці, каб знайсці таго, чый вектар накіраваны ў твой бок! Супадзенне вектараў — гэта ўвогуле цуд, дар. Яго не змога прадказаць ніякая тэорыя імавернасцяў.

«Гэта... гэта... Як такое магчыма?» — быццам крычаў мой затуманены розум. А вектар кахання абвргаў немагчымае.

Я ведаю жанчыну, якая ніяк не магла вызначыць кірунак свайго вектара і вельмі ад гэтага пакутавала. Яна была заўсёды ў цэнтры ўвагі мужчын, але нікому не магла адказаць узаемнасцю. І вось у далёкай краіне выпадкова сустрэла старога знаёмага, які шмат гадоў быў побач і не выклікаў ніякіх эмоцый. Яна перагледзела свае погляды, адкрыла яго па-новай і... вектары кахання супалі.

Я ўсё яшчэ не наблізілася да разумення і разгадкі. «Як гэта магчыма?!» — шалее мой пасталелы мозг. З сямі мільярдаў асоб на 500 мільёнах квадратных метраў сустрэць свайго чалавека! Але гэта магчыма. І калі цуд здарыўся менавіта з вамі, агарніце яго сваім саюзам, вазьміце ў чатыры далоні і нясіце. Праз вецер і туман, праз побыт і спрэчкі, цераз дрот і калючыя ядловец. Нават калі ён цяжкі і бракуе сіл ісці, заляжце на дно. Але разам. Разам са сваім дарам. Не прадайце яго, не размяняйце, не здрадзьце яму, не згубіце. Ён абвргае немагчымае. І ён ваш.

Таццяна НЕМЧАНІНАВА, заснавальніца дабрачыннага руху «Клуб 5000»

